

Tezgiden-Cakcak, Y. (2024). Paulo Freire'ye Mektup [Letter to Paulo Freire]. *International Journal of Educational Policies*, Vol.18 (2), pp. 69 - 74.

ISSN: 1307-3842

Paulo Freire'ye Mektup

Yasemin Tezgiden-Cakcak*

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara

Sevgili Paulo,

Umarım iyisindir. Bu dünyadaki özgürlük mücadelesine olan büyük katkılarından dolayı huzur içinde uyuyor olduğunu düşünüyorum. Zira bugün hâlâ bizleri özgürleşmek için cesaretlendirmeye devam ediyorsun. Bizi sorarsan sen gittiğinden bu yana işler eskisinden daha iyi değil. Ama seni temin ederim ki dünyanın dört bir yanında kendini ve toplumu özgürleştirmek için çalışsan pek çok kişi var.

Zor günler geçiren bir ülkeden, Türkiye'den sana yazan biri olarak şunu söylemeliyim ki kimi zaman bizi şüphecilik ve umutsuzluğa yönelten bitmek bilmez bir ifşa döngüsü içindeyiz. Öyle ki bu durum bizi buna alternatif olacak bir olasılığı ilan etmekten alıkoyuyor (Freire, 2015). İnsanları daha güzel bir dünya hayal etmeye davet ettiğinizde acı dolu bir kahkahanın yanında naiflik suçlamalarıyla karşılaşıyorsunuz. Kimileri ifşa ve ilan etmenin boşuna olduğunu, bir tür lafazanlıktan ibaret olduğunu söylüyor. Kimileriye eşitlikçi, adil ve demokratik bir dünyayı hayal dahi edemediklerini.

Ölümsever neoliberal kapitalist sistemin çelişkileri o kadar görünür hale geldi ki bizler neredeyse hissizleştik, felç olduk. Ezenin bakış açısını öylesine içselleştirdik ki birbirimizle iletişimi ve samimi bir diyalogu kaybetme aşamasına geldik. "Akademi Olimpiyatları"ndaki öldürücü yarışla beraber bilim ve eğitim her zamankinden daha hegemonik ve evcilleştirici hale geldi (Kubota, 2023). Ürünlerin ve fikirlerin hızlı üretilip tüketildiği bu çağda yavaşlığa, düşünmeye ya da şüphe etmeye alanımız da zamanımız da

* Dr. Yasemin Tezgiden-Cakcak, ODTÜ Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü öğretim üyesidir.
E-posta: tezgiden@metu.ed.tr

kalmadı (Bloommaert, 2020). Kısacası “hep aynı şeyler” farklı kılıklarda yeniden yaşanıyor. Kimi zaman kendimi tamamen kaybolmuş hissetsem de eleştirel bir öğretmen eğitimcisi olarak devam etmemi sağlayan şeyin eleştirel praksis olduğunu söyleyebilirim (Freire, 1970/ 2005).

Sevgili Freire, senin eserlerini ne zaman okusam zihnimde yeni bir anlam penceresi açılıyor. Pedagojini teorize ettiğin ve tüm fikirlerini samimi ve açık bir biçimde ifade ettiğin için sana ne kadar teşekkür etsem az. Senin fikirlerin yüreğime sesleniyor ve bu zorlu dönüşüm sürecinde bana rehberlik etmeye devam ediyor (Tezgiden-Cakcak, 2021). Kitaplarını ilk okuduğumda bana çok can yakıcı geliyorlardı. Kendimi özgürleştirdikçe sözcüklerini okumak “daha kolay” olmaya başladı.

Kendi kendimi özgürleştirme yolculuğumun öğrencilerimin kendilerini özgürleştirme çabalarına yardımcı olmaya yönelik girişimlerimle nasıl beraber yürüdüğünden söz etmek isterim sana (Tezgiden-Cakcak, 2019). Problem tanımlayıcı eğitim adına öğrendiğim şeyleri büyük bir tutkuyla İngilizce öğretmen adayı olan lisans öğrencilerimle paylaştım. Heyecanımın onlara nasıl yansıdığına şahit oldum. Onlardan Ezilenlerin Pedagojisi’ni (Freire, 1970/ 2005) okumalarını istediğimde biri okurken ağladığını söylemişti.

Ezilmenin nasıl işlediğine, eğitimin nasıl öğrencilerin merakını öldürmek için çalışan sistematik bir mekanizmaya dönüştüğüne dair bir tartışma yürüttüğümüzde öğrencilerim derinden etkileniyor, öfkeleniyor, kalpleri kırılıyor. Onlara “siz kimin tarafındasınız” diye sorduğumda karşı karşıya oldukları etik sorumluluk karşısında rahatsız olduklarını hissediyorum. Bu soru onlara öğretmenliğin mekanik bir iş olmadığını, kişinin amacını, duruşunu, eylemlerini ve pedagojisini sorgulaması gerektiğini hatırlatıyor. Omuzlarındaki ciddi sorumluluğu fark ettiklerinde (Freire, 2005), öğretmenlerin alanını daraltan boğucu gerçekleri düşünüp şöyle söylüyorlar: “Eleştirel pedagojiyi hayata geçirmemize izin vermezler.” İşte o zaman onlara senin sözlerini hatırlatıyorum: “Özgürlük bir hediye olarak sunulmaz, elde edilir” (Freire, 1970/ 2005, s. 47). O zaman özgürlük için mücadele etmeleri gerektiğini anlıyorlar. Onlara bebek adımları ile başlamanın yeterli olduğunu söylüyorum. Eski öğrencilerimin öğretmenlik yaptıkları yerlerde giriştikleri dönüştürücü eylemleri anlattığımda “değişimin zor ama mümkün” olduğunu (Freire, 2015, s. 33) daha iyi anlıyorlar.

Sevgili Paulo, ayrımcılıktan zorbalığa, çocuk tacizinden ihtimaline kadar ezilmenin pek çok biçimi üzerine eleştirel olarak düşündükten sonra onlara eleştirel eğitimin ilk prensibi olarak gördüğüm şeyi söylüyorum: Hipokrat yemininde olduğu gibi “Önce zarar verme.” Zihinlerindeki içselleştirilmiş ezen canavar öğretmen ses(ler)ini kısmayı başarımlarını sağlayıp yerine insanlaştırıcı, diyalojik, alçakgönüllü, sevgi ve saygı dolu eleştirel eğitimci sesini inşa etmelerine yardımcı olursam eleştirel bir öğretmen eğitimcisi olarak benim için büyük bir başarı olur bu.

Değer verilmeyene, göz ardı edilene, susturulana değer vermenin ezme-ezilme zincirini kırdığına inanıyorum. Sınıf içi tartışmalarda bu konuda öğrencilerimle anlaşsak da kontrolü kayb ettiklerini hissettikleri anlarda öğrencilerim varsayılan modlarına geri dönüp demokratik olmayan otoriter öğretmenlere dönüşüyorlar. Bu anlar üzerine birlikte düşünerek başka nasıl bir çözümün mümkün olabileceğini göstererek onları bu tuzağa karşı uarmaya çalışıyorum. Daha da önemlisi onlarla aramda gerçek, samimi bir ilişki kurarak güven üzerine kurulu bu öğretmen-öğrenci ilişkisini deneyimlerini istiyorum. Çünkü bence deneye dayalı bu bilgi, onların öğretmen kimliklerini inşa etmeleri için çok daha önemli olacak. Onlarla kurduğumuz ilişkinin onlara model olacağını bilsem de bu ilişkiyi “gösteriş olsun” ya da “nasıl yapılacağını” öğrensinler diye kuruyorum değilim. Öğretmen adayları öğrencilerimle bu ilişkiyi kuruyorum çünkü öğrencilerime özen göstermekten, onların bu dünyadaki varlıklarına değer vermekten ve onlarla diyalog içinde daha iyi bir dünya için mücadele etmekten başka bir varoluşu hayal edemiyorum. Eleştirel Pedagoji bedenimin ve ruhumun bir parçası haline gelmiş durumda.

Eleştirel öğretmen eğitimi anlayışımın başka önemli bir ayağı da derslerde öğrencilerimin eleştirel pedagojik eylem içine girmelerini istemek. Ders içeriğine göre bu eleştirel eylem farklı bir biçim alabiliyor:

- a) Çeviri dersinde eleştirel bir metni Türkçeye çevirmelerini istemek ve onun bir dergide yayınlanmasını sağlamak,
- b) İngilizce ders kitaplarının eleştirel analizini yapıp kongrelerde sunmak,
- c) Eleştirel İngilizce öğretim üniteleri ve ders planları hazırlayıp bunları açık erişime sunmak (www.criticalmaterials.org, Tezgiden-Cakcak, 2024),
- d) Eleştirel, bağlamsal, yaratıcı ve iletişimsel ders planları hazırlayıp bunları uygulama okullarında uygulamak,
- e) Öğretmenlik uygulaması okullarındaki sorunları eleştirel bir gözle incelemek ve eleştirel eylem önerileri getirmek,
- f) Uygulama okullarında toplumsal olarak inşa edilmiş kurumsal normlar ile kendi değer yargıları arasında sıkıştıkları durumlardan yola çıkarak faillik içine girmek (Toker-Bradshaw & Tezgiden-Cakcak, 2024),
- g) Kendi okul ve dil öğrenme tarihlerinde kazı yapmak için oto-etnografi yazarak kendi kimlikleri üzerine eleştirel bir açıdan düşünmek.

Paulo, eleştirel düşünme, ilişki kurma ve eleştirel eylemden oluşan bu üç ayaklı öğretmen eğitimi praksisinin herhangi bir etki yaratıp yaratmadığını merak ediyor olabilirsin. Doğrusu sonuçlar umut vaat ediyor. Şu an öğretmen olmuş, araştırmacı, akademisyen, yayıncı olmuş öğrencilerimden duyduğum ya da topladığım hikayeler gösteriyor ki egemen okul pratiklerini ve söylemlerini öğrencileriyle, velilerle ve meslektaşları ile dayanışma içinde dönüştüren pek çok profesyonel çalışıyor sahada.

Birkaç kısa öykü paylaşacak olursam:

Ayşenur çocuk ve kadın hakları konusunda köy çocuklarının bilincini yükseltme çalışmaları yaptı, hem Türkçe hem İngilizce okur yazarlıklarını geliştirmeye çalıştı ve lise eğitimine erişmeleri için uğraştı (Tezgiden-Cakcak, 2019, Tezgiden-Cakcak & Kılıç, 2021). Okul kapısından adımını atmayan anneler için düzenlediği Kadınlar Günü etkinliğiyle onlara okulun kapılarını açtı.

Dilek (takma isim) Türkiye'nin güneyinde çok kalabalık evlerde yaşayan göçmen çocukların olduğu, yoksullaştırılmış bir bölgede çalışıyordu. Çalıştığı okuldaki ilkökul öğrencileri tacize uğruyor, madde kullanıyorlardı. Öğrencilerinden bazılarının cinsel tacize uğruyor olabileceğini hisseden Dilek derslerinde bu meseleyi sorunsallaştırdığında öğrencilerinden biri konuyu ona açtı. Dilek o çocuğun "sesi" oldu ve daha fazla tacize uğramasına engel oldu.

İrem (takma isim) okul müdürünün tacizini pek çok meslektaşısı gibi normalleştirmeyi reddederek mücadele etti, yaşadığı psikolojik baskı için sağlık raporu aldı. Bunun üzerine okul müdürünün kontratına son verildi. Çalıştığı başka bir okulda İrem, okul müdürünün mini etek giyen bir kadın meslektaşısını aşağılaması üzerine sonraki günlerde okuldaki diğer kadın arkadaşlarını mini etek giymek konusunda yüreklendirdi. Mini etekleriyle selfie çekip sosyal medyada yaptıkları paylaşımlar okul yönetiminin geri adım atmasına sebep oldu.

Anıl (takma isim) öğrencilerinden birine disleksi teşhisi konulmasına yardımcı oldu. Yayıncılık sektöründe çalışan Leyla (takma isim) ise çalıştığı yayınevinin bastığı dil öğrenim kitaplarındaki cinsiyetçi imgelerin ve dilsel öğelerin silinmesini sağladı.

Bu hikayeleri anlatıyorum ki etrafımdaki eleştirel eğitimcilerin yaptığı çalışmalara dair bir fikir verebileyim. Emin ol içinde yaşadığımız dünyanın bir şekilde dönüşmesini sağlayan böylesi pek çok emekçi var. Bu hikayeleri anlatarak eski öğrencilerimin attıkları eleştirel pedagojik ve akademik adımlardan nemalanmaya çalışmıyorum. Onlar benim hayal edebileceğimden de öte şeyler başararak beni gururlandırıyorlar. Bu eylemleri gerçekleştirmelerini sağlayan şey elbette ki cesaretleri, kararlılıkları, yaratıcılıkları ve imgelem güçleriydi. Kişisel tarihlerinin yanında eleştirel eğitime dair teorik bakış açıları, üniversitemizdeki çeşitli ve görece demokratik kampüs ortamı, eğitsel tartışmalarımız, eleştirel pedagojik eyleme yönelik küçük deneylerimiz ve onlarla kurduğumuz gerçek ilişki de onlara ilham vermiş olabilir. Bu sayede etraflarındaki baskıcı politikalara, uygulamalara ve söylemlere direnmiş ve onlara meydan okumuş ve kendi çalıştıkları ortamlarda eleştirel eyleme girişmiş olabilirler.

Sevgili Freire, bitirirken şunu söylemeliyim ki gelecek için umutlu olmak için çok sebep var. İçinde yaşadığımız dönem çok korkunç olsa da yeni nesiller, ifşa etmek konusunda çok cesurlar, güçlü de bir sesleri var. Şimdi yapmamız gereken şey senin gibi özgürlük savaşçılarının mirasını takip ederek sürdürülebilir, demokratik ve adil bir dünyayı kolektif olarak inşa etmek için gereken bir sonraki adımı atmak. Huzur içinde uyu!

Kaynaklar

- Bloommaert, J. (2020). Looking back: what was important. <https://alternative-democracy-research.org/>
- Freire, P. (1970/ 2005). *Pedagogy of the oppressed 30th anniversary edition*. Continuum.
- Freire, P. (2015). *Pedagogy of indignation*. Routledge.
- Kubota, R. (2023). Linking research to transforming the real world: Critical language studies for the next 20 years. *Critical Inquiry in Language Studies*, 20(1), 4-19.
- Tezgiden-Cakcak, Y. (2019). Moving beyond technicism in English language teacher education. A case study from Turkey. Lanham, Maryland: Lexington Books.
- Tezgiden-Cakcak, Y. (2021). Reading Paulo Freire's *Pedagogy of the Oppressed*: Why did it feel empowering to me. *Ensino, Saude e Ambiente*, 14(esp.), 121-134.
- Tezgiden-Cakcak, Y. & Kılıç, A (2021). Hegemonyaya Karşı "Karanfil Elden Ele" . M. Uysal, A. Yıldız, E. Bağcı ve N. Korkmaz (eds.), *Fevziye Sayılan'a Armağan* (ss.401-415). Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Tezgiden-Cakcak, Y. (2024). Pedagogizing critical materials analysis and development. In A. F. Selvi & C. Kocaman (eds.), *International Perspectives on Critical English Language Teacher Education* (pp. 51-58). Bloomsbury Academic.
- Toker-Bradshaw, Ş. & Tezgiden-Cakcak, Y. (2024). Emotion-identity-agency triangle in practicum experience: A pre-service second language teacher's development of critical emotional reflexivity. *RELC Journal* 0(0). <https://doi.org/10.1177/00336882241279463>

Yazar Hakkında

Dr. Yasemin Tezgiden-Cakcak, ODTÜ Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Eleştirel pedagoji, öğretmen eğitimi ve eleştirel dilbilim alanlarında çalışmalarını sürdürmekte, öğretmenleri dönüştürücü birer entelektüel olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir. *Moving Beyond Technicism in English Language Education* adlı kitabın ve çok sayıda makalenin yazarlığını ve çevirmenliğini yapmıştır.

International Journal of Educational Policies

ISSN: 1307-3842

<http://ijep.icpres.org>

<http://ojs.ijep.info>

